

**APLICAȚII ALE METODEI
PROIECTELOR ÎN
ÎNVĂȚĂMĂNTUL PREȘCOLAR**

Capitolul I. Introducere	3
Capitolul II.1. Importanța studierii domeniului limbă și comunicare în grădiniță	7
II. 2. Educarea limbajului/domeniul limbă și comunicare în programa de învățământ	12
II. 3. Obiective urmărite în studierea domeniului limbă și comunicare	13
Capitolul III. Prevederi ale curriculumului pentru educația timpurie – premise ale aplicării metodei proiectelor	15
III. 1. Specificul educației timpurii	15
III. 2. Note distinctive ale educației timpurii	15
III. 3. Valori promovate de orice curriculum pentru educația timpurie	17
III. 4. Principii și cerințe în educația timpurie	17
Capitolul IV. Metoda proiectelor	20
IV. 1. Aspecte generale privind metoda proiectelor	20
IV. 2. Parteneriatul grădiniță-familie	24
IV. 3. Etapele aplicării metodei proiectelor	26
IV. 3. 1. Faza întâi: preparatorie și de inițiere	26
IV.3.1.1. Alegerea subiectului/temei	27
IV.3.1.2. Stabilirea direcțiilor de dezvoltare	28
IV.3.1.3. Crearea centrului tematic	35
IV.3.1.4. Discuții cu persoanele implicate	39
IV. 3. 2. Faza a doua – faza de documentare, investigare	42
IV. 3. 3. Faza a treia	48
IV. 3.3.1. Adăugarea de detalii și atribuirea de funcționalități	48
IV. 3.3.2. Evaluarea	48

**Capitolul V. Cercetarea pedagogică: metoda proiectelor la vârste
timpurii – instrument de optimizare a procesului didactic**

59

V. 1. Fundamentarea teoretică

59

V. 2. Prezentarea cercetării pedagogice

61

Capitolul V. Concluziile cercetării

101

Bibliografie

105

Anexe

121

Este îndeobște cunoscut faptul că perioada preșcolarității, numită și « vârsta de aur a copilăriei », se caracterizează printr-o dezvoltare complexă, cu influențe asupra întregii evoluții biopsihice ulterioare. Acum se constituie bazele activității psihice, se conturează trăsăturile de personalitate, se dezvoltă capacitățile de cunoaștere și comunicare și se asimilează modele de viață ce determină o integrare tot mai activă a copilului la condiția umană.

O dezvoltare spectaculoasă se înregistrează în ceea ce privește limbajul copilului preșcolar, sub toate aspectele (lexical, fonetic, gramatical). Limbajul constituie un element semnificativ pentru evoluția intelectului și pentru organizarea funcționalității psiho-comportamentale a copilului preșcolar. Prin intermediul limbajului, copilul își lărgeste contactul cu cei din jur, realizează noi achiziții odată cu îmbogățirea experiențelor sale de viață, se deschide spre experiența socială și culturală, își dezvoltă capacitatea de manifestare a gândurilor și sentimentelor și cu ajutorul cuvântului imprimă dinamism și ordine la nivelul întregii activități psihice. Sporește socializarea și înțelegerea cu cei din jur, ia parte activă la viața acestora și reușește să-și facă cunoscute dorințele, aspirațiile, interesele. Limbajul se îmbogățește continuu, atât sub raport cantitativ, prin creșterea volumului vocabularului, cât și sub raport calitativ, ca urmare a dezvoltării capacității de formulare logico-gramaticale și a frazării coerente, a organizării de mici discursuri verbale și a introducerii unor conținuturi cu sens și semnificație tot mai precise, tot mai bine structurate.

Plecând de la premisa că lucrurile, ființele, fenomenele din jurul nostru nu pot exista în mod izolat și că există o permanentă

intercon condiționare între acestea, noul Curriculum pentru educație timpurie propune o abordare holistă a realității și predarea în manieră integrată, în care granițele dintre categoriile și tipurile de activități dispar, se topesc într-un scenariu unitar în cadrul căreia o anumită temă se lasă investigată cu mijloacele diferitelor științe. Astfel, și educarea limbajului copilului preșcolar se realizează nu doar strict în cadrul activităților specifice (de povestire, repovestire, lectură după imagini, convorbire, joc didactic), ci în cadrul fiecărei categorii de activitate, începând cu activitățile de dezvoltare personală și continuând cu activitățile pe arii de stimulare și activitățile pe domenii experiențiale.

Pentru a răspunde nevoii de abordare holistă a realității, și în țara noastră s-a adoptat la nivel preșcolar metoda proiectelor. Această metodă – ca strategie de învățare și evaluare care se concentrează pe efortul deliberat de cercetare al copiilor, pe depistarea detaliilor și înțelegerea subiectului în întreaga sa amploare – constituie garanția calității activității de învățare, deoarece permite folosirea unei multitudini de tehnici de structurare a predării și poate fi utilizată la toate nivelurile de școlarizare.

Indiferent că este vorba de cunoașterea mediului, educarea limbajului, activități matematice, de educație pentru societate, educație plastică și practică – metoda proiectelor le oferă copiilor posibilitatea de a cunoaște în profunzime domenii noi, de a acumula cunoștințe în mod independent și de a dezvolta competențe precum creativitatea, spiritul de inițiativă, capacitatea de a comunica și de a lucra în echipă.

În centrul metodei proiectelor se află o temă, în a cărei abordare și soluționare vor fi implicate mai multe discipline.

Predarea prin proiecte contribuie la învățarea unui mod de « gândire interdisciplinară » și a unui mod de abordare unitar – modul integrat.

Integrarea se va face prin alipirea într-un scenariu bine încheiat a unor conținuturi care aparțin unor domenii diferite. Evident, conținuturile propuse au un subiect comun, care urmează a fi investigat și elucidat în urma parcurgerii acestora și a realizării obiectivelor propuse.

Pentru a fi posibilă abordarea în manieră integrată, educatoarea trebuie să stabilească cu claritate obiectivele și conținuturile activităților zilnice, pentru ca, pe baza acestora, să gândească un scenariu al zilei.

Întregul program al unei zile reprezintă un tot, un întreg cu o organizare și o structurare a conținuturilor menite să elimine departajarea diferitelor categorii de activitate. Abordarea integrată este, așadar, o împletire a conținuturilor într-o formă atractivă, flexibilă, mobilizatoare, care conduce activitatea copilului spre investigare, documentare, cercetare și aplicare practică a celor învățate.

Fiind pus în situația de a descoperi lucruri, de a cerceta și investiga o anumită temă, copilul adresează întrebări, formulează posibile răspunsuri, interacționează cu ceilalți copii și cu adulții, îmbogățindu-și în permanență limbajul, atât sub raport cantitativ, cât și calitativ.

Plecând de la aceste considerente, prezint în lucrarea de față importanța studierii domeniului limbă și comunicare la vârsta preșcolarității, prevederile noului curriculum pentru educație timpurie care constituie baze pentru aplicarea metodei proiectelor, specificul metodei proiectelor la vârstele timpurii și modul în care aplicarea acestei metode poate duce la dezvoltarea limbajului copilului preșcolar. A doua parte a lucrării prezintă cercetarea pedagogică realizată care relevă eficiența metodei proiectelor tematice în educația timpurie.

IMPORTANȚA STUDIERII DOMENIULUI LIMBĂ ȘI COMUNICARE ÎN GRĂDINIȚĂ

Limba reprezintă un sistem abstract, un complex de comunicare între oameni, psihologic fiind definită ca un sistem de elemente lingvistice – fonetice, lexicale, gramaticale. În afară de forma orală (limba vorbită), bazată pe articularea sunetelor, limba mai are și o formă grafică (limba scrisă). « Acest sistem se găsește gata constituit în momentul în care indivizii încep să vorbească și nu au decât să îl însușească. » (Al. Graur) În absența limbii, modul de gândire, relațiile dintre oameni, transmiterea de informații și, în general, tot ce înseamnă civilizația umană, ar avea cu totul alt destin.

Noul Curriculum pentru educație timpurie a copiilor de 3 – 6/7 ani prezintă câteva schimbări la nivelul învățământului pēșcolar, schimbări care presupun optimizarea și eficientizarea calității educației necesare dezvoltării personale și sociale a copilului în condițiile raportării învățământului românesc la cel european.

Domeniul experiențial limbă și comunicare oferă posibilitatea preșcolarilor să-și însușească și să stăpânească exprimarea orală și cea scrisă ca o deprindere de a înțelege în mod firesc comunicarea verbală (orală) și cea scrisă. În urma stabilirii obiectivelor cadru, de referință și a exemplurilor de comportamente pentru acest domeniu experiențial, se urmărește ca preșcolarii să comunice fluent, clar, cursiv, utilizând modalități de exprimare adecvate în diferite situații, pe de o parte, iar, pe de altă parte, se urmărește însușirea capacității de a recunoaște și trasa elemente premergătoare scrisului.

Limbajul îi conferă copilului preșcolar autonomie și posibilitatea de a se mișca cu ușurință în mediul care îl înconjoară. Dobândind încă de la vârsta preșcolară capacitatea de a comunica cu cei din jur, de a-și exprima în mod inteligibil gândurile, ideile, impresiile, copilul își formează o bază pentru activitatea școlară și pentru viața socială de mai târziu.

Cu cât își însușește mai bine vorbirea, cu atât preșcolarul poate fi educat mai ușor. Prin intermediul cuvântului se contribuie la educarea lui intelectuală. Utilizând limbajul, copilul poate să gândească, să analizeze, să compare, să clasifice și să tragă concluzii asupra unor probleme care se cer rezolvate. Astfel, își dezvoltă gândirea, vocabularul și modul de exprimare. Lumea minunată a basmelor și poveștilor, rimele și expresiile ritmate din poezii, cântecele îi ajută pe copii să deosebească faptele bune de cele rele, să-și îmbogățească vocabularul, dar și să-și formeze o conduită morală și estetică. Copiii rețin cu ușurință expresiile care le-au plăcut și i-au impresionat și încep să le utilizeze în vorbirea de zi cu zi. Dezvoltarea comunicării orale vizează, pe lângă cultivarea unor deprinderi de vorbire corectă, și însușirea unor reguli necesare comunicării în context social, în relații de cooperare, cultivându-se exprimarea corectă.

Ca urmare a acestor aspecte, educarea limbajului ca activitate instructiv-educativă se realizează încă de la vârsta de 3 ani, când preșcolarul mic este integrat pentru prima dată în colectiv.

Copilul preșcolar se dezvoltă printr-un proces complex de cunoaștere continuă, care acționează asupra conștiinței acestuia atât prin stimuli concreți, cât și cu ajutorul limbajului. Familiarizarea copilului cu ceea ce îl înconjoară îi permite acestuia să achiziționeze o gamă de cunoștințe necesare dezvoltării lui, putând astfel să își exprime propriile idei. Pe baza acestei experiențe cognitive dobândite, preșcolarul își dezvoltă limbajul sub

toate aspectele prin procesul de comunicare cu cei din jur, îmbogățindu-și în același timp vocabularul activ (care se știe că la preșcolarul mic este sărac).

Se știe că, încă de la o vârstă fragedă, copilul are nevoie să dobândească capacitatea de a comunica cu cei din jur, de a-și putea transmite idei, impresii, gânduri, dar și pentru a se putea face înțeles. Însușirea treptată și temeinică a vorbirii și, ulterior, a limbajului scris constituie un fundament în activitatea școlară și socială a viitorului cetățean și de aici reiese necesitatea studierii acestora la grădiniță.

La grădiniță, limbajul este considerat că ar avea dublu rol, și anume: pe de o parte, ca mijloc de comunicare, iar, pe de altă parte, ca un mijloc de cunoaștere, deoarece în procesul instructiv-educativ cu ajutorul limbajului se transmit noi cunoștințe, se realizează lărgirea orizontului cu noi reprezentări. Limbajul este legat de scris și de citit, de învățarea și dezvoltarea lor, bazându-se foarte mult pe memorie. În cadrul grădiniței, activitățile legate de limbaj țin de învățarea poeziilor, a cântecelor, de convorbiri, povestiri și repovestiri, jocuri didactice, lecturi după imagini etc.

Pentru a putea aborda dezvoltarea limbajului, trebuie înțeles faptul că aceste conținuturi ale domeniului limbă și comunicare sunt abordate sub mai multe aspecte:

- fonetic – pronunțarea corectă a sunetelor limbii române, intonația acestora, corectarea deficiențelor în pronunția sunetelor (omisiuni, inversiuni, înlocuiri, prelungiri), deprinderea de a despărți în silabe, deprinderea de a forma cuvinte cu anumite sunete etc.;
- lexical – îmbogățirea vocabularului copiilor;
- al structurii gramaticale – exprimarea corectă a substantivelor la singular și plural în diferite cazuri, a acordului dintre subiect și

predicat, folosirea corectă a formulelor de politețe, folosirea corectă a verbelor la timpul ales în context etc.;

- al expresivității vorbirii – exprimarea corectă prin înșirarea logică a ideilor în propoziții și fraze, respectarea intonației, a accentului, ritmului, pauzelor, tonului în timpul vorbirii, reproducerea unor conținuturi, redarea poeziilor memorate fără abateri de la subiect, repetări sau omisiuni etc.

Limbajul are nuanțele sale. Specialiștii spun că, prin limbaj, se citește educația fiecăruia dintre noi. Iar acest limbaj este cu siguranță oglinda comportamentelor văzute, însușite, imitate din diferite contexte.

Nuanțele limbajului se deprind de mic copil. Cu cât îl înveți pe preșcolar mai bine un limbaj pur, normal, civilizat, cu atât acesta se va concretiza într-un comportament bine educat.

Cunoscând faptul că întreaga activitate de la grădiniță se axează pe comunicarea orală, educatoarea are în vedere verificarea nivelului evoluției limbajului copiilor. Precum știm, vorbirea este o activitate comunicativă ce se însușește prin acumulări treptate, se învață și se sistematizează prin numeroase exersări. Desigur, limbajul se dezvoltă în strânsă legătură cu gândirea și aceasta interacționează reciproc, deși nu sunt fenomene identice. Ca proces comunicațional, limbajul transmite un conținut informațional și semantic, știut fiind că fiecare cuvânt are o semnificație principală și multe sensuri secundare atribuite de latura semantică a limbii.

Din prisma aspectului lexical, copiii trebuie să-și însușească un bogat fond de cuvinte – cuvinte care reflectă aspecte concrete: denumirea obiectelor, însușirile lor, dar și acțiuni.

Dar la un nivel evoluat nu se poate gândi fără mijloacele limbajului, iar vorbirea fără conținut cognitiv nu are sens. Formulările verbale sunt

garanția memoriei de lungă durată prin semnificația pe care o capătă percepțiile și reprezentările datorită verbalizării. Tot prin verbalizare se face departajarea dintre motive și scopuri, voința apărând ca un proces de autoreglaj verbal condiționat de funcțiile limbajului.

Pe de altă parte, limbajul este cel care ajută la evaluarea majorității activităților care se desfășoară la nivel preșcolar. Având în vedere acest lucru, educatoarei îi revine sarcina de a contribui la formarea, exersarea și dezvoltarea limbajului copiilor preșcolari. Forma specifică a limbajului în perioada preșcolară este cea a limbajului oral, prin care se realizează în primul rând comunicarea și cunoașterea. Vorbirea ca activitate comunicativă se însușește treptat, prin numeroase exersări, experiențe care au loc pe parcursul întregii vieți, începând din copilărie, iar cunoașterea se realizează din aproape în aproape, bazată pe suportul intuitiv, prin intermediul participării active a copiilor.

În ceea ce privește structura gramaticală a vorbirii preșcolarilor, se observă trecerea la forme din ce în ce mai complexe și corecte, folosindu-se cuvinte în combinații variate. Caracteristic vârstei preșcolare este faptul că limbajul păstrează caracterul situativ, dar pe măsura îmbogățirii experienței apare și limbajul contextual. Pentru ca vorbirea preșcolarului să aibă un nivel normal pentru fiecare vârstă în parte, noul curriculum prevede formarea unui sistem de priceperi și deprinderi necesare.

Dezvoltarea vorbirii la preșcolari are loc în cursul procesului de însușire a cunoștințelor transmise și al comunicării cu cei din jur și implică următoarele aspecte ale limbii: compoziția fonematică, lexicul și aspectul său semantic, structura gramaticală.

Astfel, putem afirma că studierea domeniului limbă și comunicare la grădiniță urmărește: